

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Dr. CONSTANTIN MOȘTOFLEI   Dr. GHEORGHE VĂDUVA

TENDINȚE ÎN LUPTA ARMATĂ

AUTORI:

Dr. Constantin MOȘTOFLEI
Dr. Gheorghe VĂDUVA

Pentru CIP

Lucrarea analizează principalele tendințe în lupta armată, în condițiile complicatului proces de reconstituire a centrelor de putere, ale efortului internațional de refacere a unității și stabilității lumii. Analiza ține seama de realitățile epocii post-Război Rece, de noile tipuri de amenințări, îndeosebi de cele asimetrice, de recrudescența fenomenului terorist și reține atenția asupra unor perspective privind fizionomia actuală și viitoare a confruntării militare și, în speță, a luptei armate.

*Toate drepturile sunt rezervate Universității Naționale de Apărare.
Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate CSSAS.*

Editura Universității Naționale de Apărare
București – 2004

CUPRINS

<i>Introducere</i>	4
<i>1. Lupta armată. Definiții. Caracteristici</i>	5
<i>1.1. Ce este lupta armată?</i>	5
<i>1.2. Caracteristici ale luptei armate</i>	6
<i>1.3. Forme, proceduri</i>	11
<i>1.3.1. Tipuri de războaie, forme și proceduri ale acțiunilor de luptă</i>	11
<i>1.3.2. Forme și proceduri ale luptei armate din afara războiului</i>	15
<i>1.3.3. Forme și proceduri ale terorismului</i>	16
<i>1.3.4. Forme și proceduri ale războiului împotriva terorismului</i>	19
<i>2. Tendințe în configurarea și fizionomia luptei armate</i>	19
<i>2.1. În războiul clasic</i>	25
<i>2.2. În acțiunile de luptă nespecifice războiului</i>	27
<i>2.3. În cadrul terorismului</i>	28
<i>2.4. În războiul împotriva terorismului</i>	29
<i>3. Un posibil model al acțiunilor de luptă viitoare</i>	30
<i>3.1. Un nou tip de beligeranță. Caracteristici</i>	31
<i>3.2. Spațiul luptei</i>	32
<i>3.3. Victoria și înfrângerea. Cine pierde și cine câștigă</i>	33
<i>Concluzii și propuneri</i>	36
<i>Încheiere</i>	39
<i>Bibliografie</i>	40

Introducere

Lupta armată continuă să fie punctul culminant al confruntării dintre entitățile umane aflate în conflict. Înaintea ei, există numeroase etape care, escaladate, duc la o evoluție a situației spre conflict armat. Până la un punct, aceste etape pot fi controlate și chiar modelate prin acele strategii care, cum se știe, reprezintă, deopotrivă, modalități de punere în operă a unor decizii politice și o serie de expresii ale unei dialectici complexe a voințelor care se confruntă. După ea, rămân distrugerii ce presupun un efort imens de reabilitare a părților și refacere a ceea ce s-a distrus. De unde, o mulțime de alte strategii post-conflict, care nu sunt însă numai reparatorie, recuperative, ci, într-o oarecare măsură, și generatoare de noi tensiuni și noi mijloace necesare luptei armate.

Deși lupta armată este acțiunea umană cu cel mai dezastruos efect, entitățile omenești nu au renunțat niciodată la ea, ci, dimpotrivă, au continuat să se doteze cu cele mai sofisticate mijloace de distrugere pe care le-a cunoscut vreodată această planetă. Se pare însă că și aici a fost atins un prag critic, de la care s-au schimbat, în mod substanțial, atât coordonatele acțiunii armate violente și vectorii de desfășurare a acesteia, cât și mijloacele care se folosesc și se vor folosi în astfel de confruntări. Intră din nou pe rol o dialectică a voințelor care se vor confrunta tot mai mult într-un spațiu al influențelor prin informație și fapt împlinit. De aceea, într-o astfel de epocă a mijloacelor și strategiilor disuasive, lupta armată se diseminează și se particularizează tot mai mult, îmbrăcând toate formele posibile și toate procedurile imaginabile, de la acțiunea intempestivă a echipelor mici, specializate, la procedurile kamikadze ale fanatismului religios, identitar sau terorist, de la „loviturile chirurgicale“ ale forțelor înalt tehnologizate, care

alcătuiesc elita militară a timpurilor noastre, la energia undelor și la confruntarea în spațiul cibernetic cu armele informației.

1. Lupta armată. Definiții. Caracteristici.

1.1. Ce este lupta armată?

Lupta armată, înțelesă ca bătălie, ca succesiune de acțiuni violente armate, ca mulțime a acțiunilor de luptă, a fost și încă mai este vârful de lance al războiului, momentul lui culminant și chiar decisiv. Confruntarea armată este etapa cea mai gravă, cea mai dramatică, cea mai costisitoare și cea mai mare consumatoare de resurse umane și materiale din fizionomia unui război. De aceea, în ceea ce privește filosofia războiului, în epoca nucleară și post-nucleară, confruntarea armată între beligeranți este tratată cu toată responsabilitatea, datorită urmărilor și implicațiilor catastrofale pe care le poate avea. De aceea, de la un anumit nivel de angajare (respectiv, nuclear strategic), lupta armată devine sinucigașă și, de aceea, practic, improbabilă, deși nu imposibilă.

Lupta armată mai are însă și alte înțelesuri, care nu sunt strict legate de fenomenul război. Ea este, adesea, privită și înțelesă ca modalitate de realizare rapidă a unor scopuri, prin acțiuni armate violente de mai mică sau mai mare amploare, care nu fac însă parte dintr-un război. În această sferă, se înscriu acțiunile revoluționare, răscoalele, revoltele (în care se folosesc arme), actele de piraterie, jafurile armate și chiar luptele armate dintre clanuri, dintre organizații și rețele mafioate, confruntările din lumea interlopă, reglările de conturi prin mijloace armate violente etc.

Până la atacurile din 11 septembrie 2001 asupra Statelor Unite ale Americii, în această categorie erau incluse, de regulă, și acțiunile teroriste. De la această dată – care reprezintă, fără îndoială, un moment semnificativ al escaladării terorismului –,

a apărut și o altă interpretare a fenomenului terorist. El a devenit, în opinia Statelor Unite ale Americii și a țărilor care fac parte din coaliția antiteroristă, *război*, deci o continuare, prin mijloace violente, a unei politici teroriste¹. Ca urmare, s-a constituit o coaliție de state (din care face parte și România) destinată să lupte, prin toate mijloacele, împotriva terorismului și s-a declanșat un război ce are ca beligeranți, de o parte, rețelele și organizațiile teroriste (extrem de fluide și de greu de identificat) și, de cealaltă parte, statele și organizațiile care fac parte din coaliția antiteroristă.

Se apreciază, îndeosebi de către membrii coaliției antiteroriste, că un astfel de război este o formă a războiului continuu. În combaterea terorismului, lupta armată este doar unul dintre mijloace, și anume cel mai radical. Ea este un corolar al celorlalte măsuri și acțiuni care pornesc de la depistarea și eradicarea cauzelor care generează acest fenomen și se continuă cu o serie de acțiuni pentru ieșirea din haosul post-Război Rece și rezolvarea gravelor probleme cu care se confruntă omenirea la începutului secolului al XXI-lea.

1.2. Caracteristici ale luptei armate

Lupta armată, în aceste interpretări, are unele caracteristici comune, dar și unele particularități. Dintre principalele caracteristici comune fac parte și următoarele:

- reprezintă o escaladare sa tensiunilor din spațiul de confruntare care duce la un blocaj de unde nu se poate ieși decât prin acțiuni violente;
- folosește arme letale sau non-letale, în funcție de împrejurări;

---

¹ Nu toată lumea consideră însă terorismul ca război împotriva civilizației. Deși, practic, toate țările civilizate condamnă terorismul, legislația internațională nu-l definește ca fiind război, iar actele teroriste nu sunt considerate încă drept crime de război.

- are un caracter extrem de violent;
- are caracter secvențial, pulsativ și discontinuu;
- presupune o angajare disproporționată, care, de cele mai multe ori, determină escaladarea violențelor;
- are, în general, efecte imprevizibile;
- are efecte distructive greu de controlat;
- are efecte psihologice traumatizante, pe termen lung.

În sens teoretic, *lupta armată apare ca modalitate prin care se pune în operă, prin mijloace tactice, o strategie de deblocare a unei situații conflictuale*. În sens practic, lupta armată înseamnă „tăierea nodului gordian“, cu toate consecințele care rezultă de aici, unele dintre ele greu de anticipat. Violența se dovedește a fi doar un mijloc și nu un scop, dar intensitatea ei depinde de caracteristicile blocajului și de voința care impune recurgerea la acțiunea armată.

Folosirea armelor letale sau non-letale reprezintă una dintre caracteristicile de bază ale luptei armate, practic, esența ei. În general, se consideră că lupta armată este ultima soluție, adică ultima cale tactică de a ieși dintr-un blocaj la care s-a ajuns prin eșuarea acțiunii politice și escaladarea rapidă a etapelor precedente. Folosirea armelor nu se face însă oricum, ci potrivit unor principii dintre care se impun din ce în ce mai mult următoarele:

- principiul suficienței (proportionalitatea);
- principiul sinergiei (concentrarea efectelor);
- principiul surprinderii;
- principiul descurajării;
- principiul fermității;
- principiul flexibilității procedurilor;
- principiul pierderilor minime (economia forțelor și mijloacelor);
- principiul transparenței semnificative.

Cele mai multe dintre aceste principii nu sunt noi. Nou este doar modul lor de aplicare. Lupta armată, indiferent care ar

fi forma, scopurile și obiectivele ei, se desfășoară din ce în ce mai mult sub control politic, „la vedere“, adică în prezența jurnaliștilor și sub obiectivele camerelor de luat vederi. Într-o astfel de perspectivă, importante nu sunt pierderile produse inamicului, ci efectele induse, adică impunerea voinței. Se revine, în acest fel, la unul dintre preceptele artei militare a antichității timpurii, atât de bine exprimat în „Arta războiului“ a lui Sun Tzî și în „Arthashastra“ a indianului Kautilya², și anume acela al obținerii victoriei, pe cât posibil, fără luptă sau fără pierderi mari. În viitor, lupta armată nu-și va mai propune să-l ucidă pe inamic, ci să-l determine să accepte condițiile impuse. De unde rezultă că va crește rolul armamentului non-letal, cel al strategiei faptului împlinit și cel al strategiei de influențare prin informație, demonstrație, descurajare și chiar amenințare.

Caracterul extrem de violent reprezintă o altă însușire importantă, din toate timpurile, a luptei armate. Nici o altă acțiune umană nu poate fi mai violentă. Numai că, pe măsură ce mijloacele de luptă se perfecționează, violența se mută, din spațiul fizic nemijlocit, în cel al influenței prin amenințare și descurajare. Violențele cresc însă indefinit în acțiunile de tip terorist.

Angajarea constituie totdeauna cea mai delicată problemă a luptei armate. În Antichitate și în Evul Mediu, armatele rămâneau, uneori, zile în șir față în față, fără ca vreuna dintre ele să se hotărască să înceapă atacul. Astăzi, angajarea este, de regulă, disproporționată. E drept, în timpul luptei, mai ales în conflictele frontaliere între țări cu potențialuri asemănătoare,

---

² Gérard Chaliand, ANTHOLOGIE MONDIALE DE LA STRATÉGIE des origines au nucléaire, Editions Robert Laffont, S.A., Paris, 1990; general dr. Mihail Popescu, general locotenent (r) dr. Valentin Arsenie, general de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, ARTA MILITARĂ DE-A LUNGUL MLENIILOR, volumul I, Centrul Tipografic Editorial al Armatei 2004leniilor

părțile se echilibrează. Pentru a-și crea un avantaj sau o situație favorabilă, care să determine câștigul de cauză, părțile aflate în conflict armat vor căuta noi resurse, vor angaja noi forțe, ceea ce va duce fie la încheierea conflictului (în avantajul uneia dintre părți), fie la escaladarea lui (Angola, Somalia, spațiul iugoslav, Ruanda, Congo etc.), fie la extinderea lui în întreaga regiune (spațiul fostei Iugoslavii).

Lupta armată are totdeauna *efecte distructive greu de controlat*. Chiar și în războiul disproporționat (de tipul celui desfășurat în martie 2003 în Irak), pot apărea efecte neprevăzute sau pentru care n-au fost găsite sau anticipate soluții adecvate. Acțiunile irakiene de gherilă au creat, în etapa post-conflict, mari probleme forțelor coaliției. Aceste acțiuni, deși au fost, în linii generale, prevăzute, n-au suportat contraacțiuni pe măsură, ci doar reacții disproporționate.

Efectele psihologice ale celui de al doilea război mondial se resimt și în zilele noastre. Ele pătrund chiar și în memoria afectivă a istoriei, constituindu-se în motive ale recrudescenței spiritului de revanșă sau de înlăturare a ceea ce se consideră a fi nedrept.

Fiecare formă și fiecare procedură a luptei armate își au, de asemenea, *caracteristicile lor specifice*, date de forma de conflict, de condițiile concrete ale situației, de forțele angajate, de scopurile fixate și de obiectivele urmărite, de acțiunea unor factori externi și interni etc.

Acțiunile de luptă din cadrul războiului se caracterizează prin:

- scădere în amploare și creștere în intensitate;
- disproporționalitate;
- creștere a preciziei loviturilor și reducere accentuată a efectelor colaterale;
- transparență;
- caracter internațional pronunțat (de alianță sau de coaliție);

- reducere a duratei;
- profesionalizare înaltă.

Acțiunile de luptă care nu sunt strict legate de fenomenul război continuă să se particularizeze prin:

- violență;
- caracter surprinzător;
- apariție și desfășurare în mozaic;
- diversitate.

Acțiunile din cadrul terorismului se caracterizează prin:

- ferocitate;
- caracter surprinzător;
- conspirativitate;
- diversitate;
- omniprezență;
- desfășurare în rețea și în mozaic;
- spirit kamikadze.

Acțiunile de luptă specifice războiului împotriva terorismului se particularizează prin:

- caracter comunitar, internațional (de alianță, de coaliție);
- complexitate;
- caracter preventiv;
- caracter post-factum;
- omniprezență;
- diversitate;
- complementaritate;
- caracter punitiv-disuasiv;
- dinamism.

1.3. Forme, proceduri

1.3.1. Tipuri de războaie, forme și proceduri ale acțiunilor de luptă

Deși documentele internaționale interzic războiul de agresiune, războiul continuă, totuși, să existe. Pare un nonsens, întrucât interzicerea sau condamnarea agresiunii ar trebui să însemne, automat, autodizolvarea oricărei alte forme de război. Realitatea este cu totul alta. Nimeni nu mai declară război, dar războiul, ca atare, există și se desfășoară sub toate formele posibile, de la cele informaționale și economice la cele care presupun lupta armată. Așa cum se arată în documentele summit-ului NATO de la Istanbul, amenințările cele mai periculoase la adresa păcii și securității sunt cele nucleare și cele teroriste. Rezultă că principalele tipuri de războaie ale secolului al XXI-lea se conturează a fi următoarele:

- războiul nuclear (sau cu faze nucleare);
- războiul frontalier;
- războiul civil;
- acțiuni ale comunității internaționale, sub mandat ONU, pentru combaterea, prin luptă armată (intervenții militare) a amenințărilor asimetrice;
- războiul terorist³;
- războiul antiterorist⁴.

Războiul nuclear. Războiul nuclear are, astăzi, o mulțime de percepții și de interpretări. A trecut multă vreme de

---

³ Acest tip de război nu este acceptat de întreaga comunitate internațională și, ca atare, nici războiul antiterorist nu este considerat un tip de război care ar trebui avut în vedere.

⁴ Ibidem.

la doctrina riposteii nucleare masive, au survenit, între timp o mulțime de tratate și acorduri internaționale privind folosirea energiei nucleare și, ca atare, războiul nuclear, în concepția actuală, nu mai este același cu cel de acum 30-40 de ani. Deși nu imposibil, este, totuși, foarte puțin probabil ca un astfel de război să se declanșeze între superputeri sau mari puteri nucleare. Un astfel de război ar putea, totuși, să fie declanșat accidental, prin escaladarea ostilităților în cadrul unui război frontalier între două sau mai multe state care dețin armament nuclear (de exemplu, conflictul dintre India și Pakistan în problema Kașmirului⁵) sau prin mijloace ale terorismului. Nu din partea Indiei și a Pakistanului se așteaptă declanșarea unui conflict nuclear, ci din partea unor entități extremiste, care pot intra în posesia unor componente ale armei nucleare, greu de identificat și de controlat.

Războiul nuclear trebuie înțeles, în noile condiții create de tratatele de neproliferare, ca un act iresponsabil disperat, care poate declanșa o serie de acțiuni și reacții cu desfășurări și fizionomii imprevizibile. În acest caz, se înțelege că se vor desfășura cel puțin două tipuri de mari acțiuni în spațiul luptei armate:

- acțiuni ale forțelor nucleare strategice și/sau tactice;
- acțiuni de luptă clasice în zonele în care nu se întrebunțează arma nucleară sau alte mijloace de distrugere în masă.

Toate acțiunile de luptă, în cazul războiului nuclear (cu faze nucleare), vor fi marcate de folosirea acestei arme. Și, dacă se va folosi arma nucleară, vor fi întrebunțate, automat, și

---

⁵ Deși în zona Kașmirului, uneori, lucrurile par scăpate de sub control, este greu de presupus că, în disputa pentru acest spațiu, statele implicate – India, Paakistanul și China – ar alege soluția acțiunii sau riposteii nucleare. Aceste mari și străvechi civilizații – India (civilizație căreia îi aparține și civilizația pakistaneză) și China – nu pot apela la soluții extreme. Nu au făcut-o niciodată. Este și motivul pentru care au rezistat și au evoluat în acest spațiu de falie, mii de ani.

celelalte arme de distrugere în masă, respectiv, arma chimică, arma biologică și, în mod excepțional, arma genetică.

Amenințarea nucleară, deși reală, a avut totdeauna un caracter disuasiv. La umbra ei, s-au dezvoltat și se dezvoltă însă alte arme, la fel de periculoase sau chiar mai periculoase. De aceea, omenirea ajuns pe punctul de a nu lua în serios o astfel de amenințare, considerând că războiul nuclear, datorită pericolului imens pe care îl prezintă pentru toată lumea, a devenit, practic, imposibil. O parte dintre factorii de decizie consideră că amenințarea nucleară se manifestă, azi, mai ales sub o cu totul altă formă decât cea a războiului nuclear „clasic”. Pornind de la acest raționament, în unele armate (chiar și în Armata României) nu se mai acordă maximum de atenție conceperii și desfășurării acțiunilor de luptă, îndeosebi la nivel tactic, dar și strategic, în condițiile folosirii masive sau selective a armei nucleare. Or, atâta vreme cât această armă există, oricât de strict ar fi controlul asupra ei, pericolul folosirii ei nu poate fi ignorat.

Războiul frontalier. Este unul dintre cele mai răspândite tipuri de războaie. El se duce și se va duce totdeauna cu mijloacele de care dispun beligeranții (entitățile – de regulă, statele – aflate în conflict). Africa, America Latină, Asia și chiar Europa (zona Balcanilor, Cipru etc.) sunt pline de astfel de războaie. Acțiunile de luptă, atât la nivel strategic, cât și la nivel tactic, îmbracă formele clasice (apărare, ofensivă, luptă de întâlnire, urmărire, retragere). Esența războiului frontalier nu s-a schimbat. Țările dispun însă de mijloace din ce în ce mai perfecționate și, nolens-volens, pătrund, și în războiul frontalier, sisteme de arme bazate pe tehnologii înalte și pe tehnologia informației, care permit (și impun) creșterea gradului de integralitate a acțiunilor și aplicarea principiilor Războiului bazat pe Rețea.

Războiul civil. Este cel mai răspândit tip de război la nivelul planetei. Are cauze multiple, greu de identificat și de

contracarat. Obiectivele urmărite de beligeranți se concentrează în jurul cuceririi, sub o formă sau alta, a puterii. Chiar și războaiele religioase și conflictele armate etnice vizează tot cucerirea puterii. Aceste războaie sunt un efect al imperfecțiunii ordinii lumii, mai exact, al caracterului conservator și, în cele mai multe dintre cazuri, inflexibil al acesteia. Ele provin din marile decalaje, din confruntarea identitară, din rănile și fantezmele istoriei. Războiul îndelungat din Afghanistan, războaiele din Caucaz, cele din Angola, din Somalia și din alte numeroase locuri de pe planetă demonstrează cu prisosință acest lucru. Forțele care se confruntă sunt și ele numeroase: forțe guvernamentale și forțe de opoziție (MLP și UNITA, în Angola, clanurile rivale în Somalia), diferite fracțiuni, grupuri etc. Toate mișcările revoluționare, când ajung la violență, apelează la forme ale războiului civil. Cea mai frecventă formă a acestui tip de război o reprezintă gherila.

Acțiunile de luptă, în războiul civil, au un spectru foarte larg. Ele variază de la clasicele acțiuni ofensive sau de apărare la formele și procedurile specifice rezistenței și conspirativității. Armata de Eliberare din Kosovo (AEK), spre exemplu, acționa pe echipe mici, prin surprindere, mai ales noaptea, în timp ce armata iugoslavă riposta prin acțiuni clasice de atac sau de apărare, mai ales prin bombardamente cu artileria.

Cele mai frecvente proceduri întâlnite în războaiele civile sunt: ambuscadele, atacurile cu obiectiv limitat efectuate prin surprindere, raidurile, incursiunile, distrugerea lucrărilor de artă (poduri, viaducte, noduri de comunicații etc.) și a unor elemente de infrastructură, a clădirilor și altor construcții, masacrarea civililor, incendierea culturilor și bunurilor părții adverse etc. În timpul războaielor din Somalia, Angola și Bosnia-Herțegovina, au fost distruse numeroase clădiri și instituții, cartiere întregi de locuit și chiar localități. Cel mai înalt grad de violență cunoscut vreodată se atinge în acțiunile

teroriste și în războaiele civile. Acțiunile de luptă specifice războaielor civile sunt neschimbate de secole. Însă formațiunile aflate în conflict armat, chiar dacă nu dispun de întreaga gamă de armament și mijloace de luptă specifice Războiului bazat pe Rețea, au totuși acces la o parte dintre tehnologiile înalte, inclusiv la cele care produc elemente ale armelor de distrugere în masă, și, de îndată ce vor dispune și de astfel de mijloace, nu încapă nici o îndoială că le vor folosi.

1.3.2. Forme și proceduri ale luptei armate din afara războiului

Este greu de făcut distincție între război și acțiuni armate violente care nu fac parte din război, acestea din urmă fiind apreciate doar ca înfruntări violente între tabere rivale sau ca modalități de a impune un anumit tip de comportament. Războiul își extinde continuu sfera de cuprindere, se insinuează în economie și în informație și, întrucât tensiunile acumulate de-a lungul anilor îndeosebi în zonele de falii strategice sunt foarte mari, este de-ajuns o singură scânteie pentru ca violențele să izbucnească intens și greu de controlat. Evenimentele de acum câțiva ani din Timorul de Est, cele din Sri Lanka sau din Caucaz, la care se adaugă mișcărilor revoluționare sau violențele cartelurilor de droguri din America Latină și Asia Centrală, arată că, imediat și pe termen lung, asemenea violențe se constituie în amenințări asimetrice grave, imediate, pe termen mediu și chiar pe termen lung.

Aceste acțiuni violente armate pot fi împărțite în următoarele categorii:

- care rezultă din anomia socială, specifice revolutilor populare ajunse la extremă;
- de natură etnică;
- de natură religioasă;

- care rezultă din rivalități politice interne (pot duce la război civil);

- care rezultă din evoluția crizelor spre conflict (pot deveni război civil sau război frontalier);

- care pot surveni în procesul de gestionare a crizelor și conflictelor;

- care pot rezulta din adâncirea decalajelor, din polarizarea accentuată insuportabilă a bogăției și sărăciei.

Fiecare dintre aceste acțiuni își are trăsăturile ei specifice. Important este ca ele să fie analizate caz cu caz și situație cu situație. Învățămintele care se desprind dintr-un complex de situații ce au generat acțiuni armate violente nu sunt valabile peste tot. Dacă, în Angola, spre exemplu, înapoia acțiunilor militare violente (de după oprirea, la un moment dat a ostilităților dintre MLPA și UNITA) se aflau rețele mafioate, traficanți de petrol și diamante, în Afghanistan, talibanii erau susținuți de rețele teroriste și chiar de anumite interese ale unor mari puteri. De îndată ce interesele marilor puteri au fost armonizate, talibanii au fost reprimați și conflictul pus, în mare măsură, sub controlul comunității internaționale.

1.3.3. Forme și proceduri ale terorismului

Cea mai gravă amenințare la adresa lumii civilizate, după cea nucleară, o reprezintă cea teroristă. În ultimele decenii, datorită extinderii civilizației asupra întregii planete și creării posibilității accesului tuturor la informație, tehnologie și cultură, acțiunile și reacțiile identitare extremiste au proliferat. Ele sunt simetrice cu extremismul din procesul de globalizare și vizează oprirea și destabilizarea acestei ofensive a lumii civilizate împotriva fragmentării accentuate, promiscuității, sărăciei și violenței. Terorismul are cauze complexe. Unele vin din istorie, altele rezultă din sincopel prezentului, altele sunt un produs al extremismului politic, economic, etnic și religios.

Există, desigur, și un terorism psihopat, care este un produs al agresării și degradării ființei umane, dar el poate fi încadrat în categoria terorismului rezultat din anomia socială.

Practic, terorismul folosește un singur tip de acțiuni: atacuri prin surprindere, de mică amploare dar de maximă intensitate, asupra oamenilor, infrastructurilor și instituțiilor. Procedurile unor astfel de atacuri sunt infinite. Ele țin de imaginația umană, mai ales de cea bolnăvicioasă, de împrejurări, de mijloacele avute la dispoziție și de natura împrejurărilor.

Terorismul se prezintă ca un fel de latură nocivă a aproape oricărei activități omenești și vizează distrugerea sistemelor normele, a valorilor și realizărilor societății omenești, în numele unui fanatism politic, economic, informațional, etnic, religios etc. De aceea, terorismul poate fi:

- politic;
- ideologic;
- informațional, mediatic, ciberterorism;
- economic;
- financiar;
- tehnologic;
- cultural;
- patologic;
- răzbunător;
- religios;
- etnic;
- de stat;
- NBC sau pe componente ale armelor de distrugere în masă (radiologic, nuclear, chimic, biologic);
- familial;
- cu manifestări în mediul școlar;
- terorismul străzii;
- terorismul cartierelor rău famate;

- hărțuirea (de orice tip) a persoanelor și chiar a instituțiilor;

- terorismul genetic etc.

Toate aceste forme de terorism – și multe altele, imposibil de inventariat și de enumerat – folosesc violența și, în mod corespunzător, mijloace de distrugere. Cele mai cunoscute acțiuni teroriste sunt următoarele:

- atacul prin surprindere cu arme de foc;

- asasinatul;

- atacul cu bombă;

- atacul sinucigaș;

- atacul infrastructurilor de orice fel, cu sisteme artisanale sofisticate;

- atacul avioanelor, trenurilor, navelor de pasageri și altor mijloace de transport urban, rural, intern și, mai ales, internațional;

- atacul locurilor publice și instituțiilor publice;

- luarea de ostatici și uciderea ostaticilor;

- atacul radiologic;

- atacul chimic;

- atacul biologic;

- atacul în spațiul ciberinformațional;

- atacul genetic.

Există, desigur, multe alte forme ale acțiunilor teroriste. Nu forma este însă cea mai importantă, nici procedura. Cele mai periculoase aspecte ale atacurilor teroriste țin de ingeniozitatea cu care acestea sunt pregătite și desfășurate, de fanatismul și cruzimea acțiunilor, de lipsa de măsură și, mai ales, de marile vulnerabilități ale societății moderne, ale cetățeanului și comunităților umane la astfel de atacuri. De aceea, principalele forme și proceduri ale acțiunilor împotriva terorismului trebuie să răspundă prompt acestor provocări, să fie anticipative, preventive, eficiente și să aibă un caracter disuasiv.

1.3.4. Forme și proceduri ale războiului împotriva terorismului

În general, nu s-au găsit forme și proceduri specifice războiului împotriva terorismului. Acceptând că există un astfel de război dus de coaliția antiteroristă împotriva organizațiilor și rețelelor teroriste, oriunde s-ar afla ele, cele mai folosite forme și proceduri s-au limitat la:

- acțiuni informaționale pentru descoperirea, identificarea și localizarea organizațiilor și rețelelor teroriste;
- bombardarea bazelor de antrenament, a depozitelor de armament și muniții și centrelor vitale ale rețelelor și organizațiilor teroriste;
- acțiuni de luptă ofensive împotriva statelor care sprijină terorismul;
- acțiuni ale forțelor speciale pentru capturarea teroriștilor, penetrarea și distrugerea organizațiilor și rețelelor teroriste;
- acțiuni speciale pentru zădărnicierea atacurilor teroriste și protecția instituțiilor și personalităților;
- alte acțiuni și proceduri specifice (raiduri, ambuscade, descinderi, atacuri prin surprindere asupra bazelor grupurilor și rețelelor teroriste);
- acțiuni și măsuri ale tuturor structurilor, forțelor și instituțiilor pentru a se proteja împotriva atacurilor teroriste.

2. Tendințe în configurarea și fizionomia luptei armate

Una dintre primele tendințe în ceea ce privește lupta armată este aceea că ea iese din spațiul tactic, din spațiul propriu-zis al luptei și capătă noi valențe – politice, geopolitice, informaționale și mediatice – pe care altădată le avea doar războiul și, în cadrul acestuia, operația de anvergură strategică. Implicarea politicului (a deciziei politice) la nivel tactic este determinată de consolidarea democrației pe planetă, de

implicarea mediei, de creșterea, la nivelul forțelor care intervin pentru gestionarea crizelor, dar și la nivelul „beligeranților locali“, a responsabilității concrete. Cei care se fac vinovați de crime de război, de încălcarea normelor și legităților războiului (ale unui război care nici măcar nu este declarat!!!) sunt chemați în fața tribunalului internațional.

În noaptea de 20 martie 2003, două avioane F-117 ale U.S. Air Force, fiecare cu câte două bombe inteligente EGBU-27, deschideau ostilitățile împotriva regimului lui Saddam Hussein din Irak, bombardând, prin surprindere, locul unde se bănuia că se ascund dictatorul de la Bagdad și o parte dintre demnitarii săi. Acest atac (pe care unii îl consideră nelegitim, iar alții îl apreciază ca fiind o continuare a războiului din 1991) nu a consacrat finalul ciclului revoluției americane în domeniul militar, lansată de John Shalikashvili în 1996⁶, ci, mai degrabă,

---

⁶ John Shalikashvili a publicat, în 1996, un document intitulat **Joint Vizion 2010** (JV 2010), prin care subliniază că, în revoluționarea modalităților de ducere a războiului, contează tehnologia, dar și calitatea comandamentului, a personalului, a structurilor organizaționale și a conceptelor operaționale. Marile tendințe ale evoluției tehnologiei, după opinia fostului șef al Statului Major Întrunit al Forțelor Armate Americane, sunt următoarele: precizia lovirii la distanță cu toată gama de vectori; un evantai larg de efecte, de la neutralizare la distrugerea ținutelor protejate; tehnologii care să asigure invizibilitatea și o bună mascare a forțelor proprii; sisteme de informații și de integrare a sistemelor (sisteme de sisteme).

Generalul american arată că **JV 2010** se sprijină pe patru noi concepte operaționale: manevra dominantă; angajarea de precizie; protecția integrală; logistică în rețea.

Aceste concepte au fost dezbătute îndelung în Statele Unite și acceptate ca atare. Fiecare dintre ele traduce în teorie o realitate guvernată de impactul tehnologic, de revoluționarea armamentelor și sistemelor de informații și de comunicații și deschide noi direcții de transpunere în practica beligeranței, în strategia operațională. **Manevra dominantă** nu este chiar aceeași cu ceea ce arta militară consemnează de sute de ani referitor la manevră (învăluire, întoarcere, lovitură frontală), făcând o distincție netă între acestea, ci vizează modalitatea de a identifica, alege și categorisi obiectivele, de a stabili centrele gravitaționale ale dispozitivului inamic și de

existența unei strategii hibride atât pe plan politic, conceptual și doctrinal, cât și pe plan acțional.

---

a le lovi foarte precis, de câte ori este nevoie, combinarea acțiunilor informaționale (de război informațional) cu cele spațiale, aeriene, navale și terestre, transportul rapid al forțelor și mai ales al mijloacelor necesare, alegerea tipului de acțiuni care se pretează cel mai bine lovirii simultane a punctelor sensibile ale inamicului și obținerii succesului planificat.

Celelalte concepte – **angajarea precisă, protecția integrală și logistica în rețea** – sunt complementare manevrei dominante, asigurându-i consistență și eficiență. Americanii sunt maștrii ai acțiunilor eficiente. Pragmatismul lor este relevant. Logistica trebuie să fie adaptabilă situațiilor, flexibilă și precisă, iar protecția să asigure punerea în aplicare a conceptului „pierderi zero“ (minime) și siguranța acțiunii pentru toate forțele și nu doar pentru unele.

Lucrarea lui Shalikashvili, prin ideile cheie pe care le promova în anul 1996, deschidea un nou orizont nu numai teoriei militare, ci și practicii. La urma urmei, generalul american nu era un teoretician, în sensul consacrat al cuvântului, ci un practician, așa cum îi stă bine unui șef de stat major.

De aceea, aproape imediat, ideile lui au fost preluate, continuate și transformate în capacități de acțiune și de reacție pentru forțele interarmate. The Concept for future Joint Operations (CFJO) dezvoltă conceptele din JV 2010 și le dă o finalitate practică. Conceptul pentru viitoarele Operații Întrunite (Integrate, Articulate) impune schimbări majore în șase domenii critice: personal; leadership; doctrină; educație și formare (pregătire); organizare; material.

Pornind de aici au fost elaborate conceptele Army Vision 2010 și Army After Next, care se desfășoară pe 30 de ani, adică până în anul 2025. Cercetarea care se derulează în aceste coordonate vizează îndeosebi patru domenii: geopolitică; arta militară; teoria umană și organizațională; tehnologia. Toate acestea, chiar dacă aparent nu aduc nimic nou (totdeauna cercetarea în domeniu s-a desfășurat și pe aceste coordonate sau în primul rând pe aceste coordonate), concentrează în același plan efortul de corelare a politicilor cu strategiile mijloacelor și forțelor, în raport de performanțele științifice și tehnice la care s-a ajuns și de calitatea sistemelor de comunicații. Rezultatele au început deja să fie vizibile prin punerea în aplicare (de către americani, evident) a unor imperative operaționale privind proiectarea forțelor, operațiile decisive, modelarea câmpului de luptă, protejarea și susținerea forțelor etc.

Perioada războiului din Vietnam a adus unele noi exigențe în ceea ce privește lupta armată. Forțele armate americane s-au confruntat aici cu probleme ale luptei în localități (bătălia de la Hué din 1968) și în junglă (delta fluviului Mekong). Probleme asemănătoare vor fi întâlnite și pe timpul acțiunii din Somalia (Mogadiscio, 1993), unde gherila urbană era în floare. Nu atât pierderea a 18 oameni a determinat încetarea operației *Restore Hope* din Somalia, cât imposibilitatea aplicării unor soluții în respectiva configurație strategică⁷, dată de această gherilă urbană. La orizontul anilor 2020, în jur de 70 la sută din populația lumii va fi concentrată în orașe. Începând din 1977, forțele americane au intervenit de 27 de ori (de zece ori în orașe și de 11 ori într-un mediu mixt, oraș-mediul rural). Având în vedere această realitate, au fost experimentate noi doctrine de luptă, noi tactici și tehnologii care au fost testate, în noiembrie 2002, în exercițiul „Millenium Dragon“ de către infanteria marină. Aceasta a acționat pe grupuri mici, dispersate, folosind mijloace de comunicații performante. S-a apreciat astfel că pierderile ar putea fi reduse (de la 38% la 12%), cu condiția ca mobilitatea acestor grupuri, în mediul urban, să crească.

În realizarea obiectivelor manevrei dominante, Statele Unite și celelalte state membre ale Alianței Nord-Atlantice contează pe tehnologie. Informația și diseminarea acesteia se fac de la centru și vor contribui în mod direct la creșterea calității și eficienței acțiunii luptătorilor. În același timp, misiunile ISR (Informații-Intelligence, Supraveghere, Recunoaștere) vor beneficia de o robotizare emergentă. Există mai multe proiecte de roboți tereștri, ca și proiecte de aeronave de dimensiuni foarte mici, dotate cu camere de luat vederi, care vor fi transportate de luptători în sacul de spate și lansate pentru explorări virtuale (în localități, locuințe, puncte de comandă etc.). Există, de asemenea, proiecte ale unor vehicule de luptă

---

⁷ www.lalibre.be/article.phtml?id=11&subid=118&art_id=109091 - 50k, *Mythes et réalités du combat urbain*, 23/03/2003

robot (vehicule de luptă ale viitorului) și ale unor vehicule ce vor putea fi utilizate în misiuni logistice.

Armamentele dirijate prin GPS își vor extinde sfera, unele dintre acestea fiind destinate pentru lupta în mediul urban, în locuri greu accesibile, cum ar fi terenul muntos-împădurit, jungla, locurile mlăștinoase etc. Se lucrează deja la dispozitive și sisteme care să detecteze rachetele de croazieră și să le distrugă, chiar și în mediul urban, fără efecte colaterale. În același timp, după experiențele din Iugoslavia, Afghanistan și Irak, urmează să fie perfecționate și rachetele de croazieră (în ceea ce privește bătaia, precizia și efectul la țintă), sistemele de indicare și marcarea a țintelor, dispozitivele de lansare și sistemele de ghidare a bombelor și rachetelor, atât de pe aeronavele strategice, care aparțin Forțelor Aeriene, cât și de pe cele care aparțin Forțelor Terestre, Forțelor Navale sau Infanteriei Marine. Exercițiul „Millenium Dragon“ a scos în relief multe exigențe în ceea ce privește folosirea Infanteriei Marine (care a „pierdut“, în acel exercițiu, o sută de oameni din 980, pentru a combate 160 de „rebeli“). În mare parte, învățămintele rezultate de aici au fost remediate până la acțiunea din martie 2003 împotriva Irakului, unde înalta tehnologie, acțiunile ISR și cele specifice Războiului bazat pe Rețea s-au dovedit extrem de performante. Totuși, cel puțin până pe aliniamentul Bagdadului, lupta în mediul urban a fost evitată, forțele americano-britanice mulțumindu-se, în această etapă, să blocheze principalele localități și să le oblige să capituleze, prin strategia unui fapt împlinit. Pe ansamblu, o astfel de strategie a dat rezultate, dar, în etapa post-conflict, s-a declanșat gherila urbană, pentru contracararea căreia erau necesare alt fel de soluții. Singurele soluții care au dat cât de cât rezultate, până în prezent, în contracararea gherilei urbane, arestarea liderilor irakieni și dominarea situației au fost cele prin care s-a realizat îmbinarea acțiunilor ISR cu ale forțelor speciale și cu cele ale forțelor destinate să acționeze rapid,

masiv și prin surprindere (modelul israelian) împotriva fiefurilor forțelor rebele.

De aici se desprinde o concluzie foarte interesantă: nu există acțiuni și proceduri de luptă standard (care sunt valabile în orice împrejurare), când este vorba de a contracara gherila urbană, ci, de fiecare dată, ele trebuie să fie adaptate acțiunilor sau reacțiilor posibile ale inamicului, mediului strategic sau tactic în care are loc confruntarea și condițiilor concrete ale situației. În acest caz, dominanța strategică nu mai este suficientă. Este necesar să se realizeze o dominanță flexibilă a spațiului luptei, prin concentrarea efectelor și exploatarea imediată a acestora.

Americanii sunt hotărâți să pună bazele unei doctrine a stăpânirii localităților și zonelor speciale, în maniera în care se realizează stăpânirea spațiului și a mărilor. Se apreciază însă că o astfel de doctrină nu va da rezultate mai devreme de cincizece ani, întrucât este nevoie de un program extrem de riguros și de exigent de antrenare a forțelor pentru lupta în localități și în astfel de zone.

Astfel de programe nu sunt noi. Forțele Armate ale Statelor Unite, ca oricare alte forțe armate moderne, se antrenează de multă vreme, potrivit unor programe speciale, în ceea ce privește lupta în mediul urban, în zone deșertice, lagunare sau împădurite, în teren muntos și mlăștinos. Spațiul urban pune însă probleme cu totul deosebite. Este și motivul pentru care doctrina luptei în localități, cel puțin în viziunea americană (dar nu numai), are ca scop *dominarea spațiului urban*. **Dominare** înseamnă însă **cucerire**. Or, nimeni nu-și poate propune așa ceva decât dacă este absolută nevoie, întrucât *dominarea* localităților înseamnă cucerirea lor stradă cu stradă și casă cu casă, ceea ce presupune costuri foarte mari și pierderi imense de vieți omenești. Există însă și o altă variantă, mult mai atractivă și pe deplin realizabilă: *controlul* localităților. Se conturează cel puțin trei tipuri de strategii care au în vedere

controlul localităților sau al zonei, pe baza cărora se reconceptualizează lupta în localități și în alte spații și situații speciale: strategia israeliană a controlului armat și informațional, strategia franceză de stăpânire a violenței și, respectiv, strategia americană de scotocire (swarming) a împrejurimilor cu ajutorul forțelor speciale, acționând în rețea, inițial, dispersate, dar care se pot regrupa rapid și acționa în valuri succesive asupra obiectivului vizat. O astfel de doctrină permite „tratarea inamicului în mod asimetric prin superioritate informațională“. Ea se aplică nu doar luptei în localități, ci oricărei acțiuni la nivel tactic și dă rezultate mai ales când se acționează pe termen scurt. Pe termen lung, în fața unei gherile îndelungate, se cer și alte soluții. În acest moment, se caută astfel de soluții. Ele se vor grupa, probabil, într-o doctrină flexibilă care să asigure atât pregătirea forțelor – îndeosebi a forțelor speciale – pentru astfel de misiuni, cât și sustenabilitatea lor logistică, tehnică și informațională în teatru.

2.1. În războiul clasic

Războiul clasic se revigorează. El a cunoscut și cunoaște forme diferite, de la cele de joasă intensitate, intensitate medie sau înaltă, la cele frontaliere, de impunere a unui anumit tip de comportament, având implicații zonale și chiar internaționale. O serie întregă de războaie capătă pronunțate accente de războaie civile, de revoluții sau de conflicte locale. În general, părțile aflate în conflict, care recurg la mijloace armate, eludează legislația internațională, se bazează pe impactul strategic al faptului împlinit sau pe un arbitrar favorabil. Războaiele de joasă intensitate, de intensitate medie sau de mare intensitate sunt privite astfel în raport cu problemele pe care le ridică marilor puteri și comunității internaționale. Tendința este ca orice conflict – inclusiv războiul – să fie menținut la o intensitate joasă, astfel încât să se poată interveni

fie pentru oprirea lui, fie pentru generarea unor structuri care să poată gestiona o astfel de situație conflictuală, mai ales când ea se profilează pe termen lung.

Tendința care se manifestă în mod pregnant la nivelul marilor puteri, al Uniunii Europene și al Alianței Nord-Atlantice este ca, indiferent de forma și configurația sa, războiul să fie pus, în cel mai scurt timp, sub control. Această strategie cu valențe globale de gestionare a crizelor și conflictelor, întâlnite și în strategia de securitate a Statelor Unite și în conceptul strategic al Alianței, redefinit cu claritate la summit-ul de la Madrid și în Politica Europeană Comună de Securitate și Apărare, dar și în doctrinele și strategiile Rusiei, Chinei, Indiei și altor state cu rol important în configurarea ordinii mondiale pentru secolul al XXI-lea, are un rol foarte important în definirea luptei armate. Dincolo de faptul că nivelul tactic nu mai rămâne cel al încleștării pe viață și pe moarte a forțelor care se confruntă, acesta reclamă, din ce în ce mai mult, *implicarea factorului politic, a deciziei politice, a mediei, a politicilor și strategiilor de protecție a vieții, a ființei umane, comunității și a mediului.*

Întrucât, teoretic vorbind, orice confruntare armată poate duce la escaladarea conflictului și, deci, la un război de mare intensitate, inclusiv cu folosirea armelor de distrugere în masă, comunitatea internațională, organisme internaționale, Alianța Nord-Atlantică și marile puteri au în vedere tot ce ține de spațiul luptei, de la profilul luptătorului, la efectul letal sau non-letal al armelor. Acțiuni precum ambuscada, atacul prin surprindere asupra unor structuri aflate în imposibilitatea de a se apăra sau asupra unor civili, folosirea minelor antipersonal, a armei chimice sau biologice, a altor mijloace care duc la distrugerea de vieți și a mediului devin din ce în ce mai mult nedorite și, deci, scoase în afara legii. De aici nu rezultă că ele nu vor mai fi folosite, ci doar faptul că nu vor mai fi legale. Deja, într-un interval de 60 de ani, multe dintre acțiunile de

luptă permise și frecvente în cel de al doilea război mondial sunt considerate ilegale și, ca atare, condamnate de comunitatea internațională. Chiar dacă există încă exemple ale încălcării prevederilor unor acorduri internaționale privind folosirea anumitor arme, acestea nu constituie decât excepții. În războiul din Vietnam, a fost folosit napalmul, iar în războiul dintre Irak și Iran din 1960-1968, Saddam Hussein a folosit arma chimică. Dar și în unele acțiuni militare mai recente, au fost întrebuințate proiectile din uraniu sărăcit. Comunitatea internațională nu agreează astfel de acțiuni, presa este extrem de virulentă, iar opinia publică le condamnă. De unde rezultă că procesul controlului acțiunilor de luptă și mijloacelor folosite se continuă.

Războiul intră tot mai mult în gestiunea comunității internaționale, care devine nu numai judecătoare a acestuia, ci și responsabilă pentru faptele și consecințele lui. Belligeranții vor căuta, desigur, soluții. Cea mai acceptabilă pare a fi folosirea, în luptă, a armelor non-letale. Dar și aici vor fi impuse limite categorice, întrucât viața oamenilor și stabilitatea internațională sunt mult prea importante pentru a nu fi protejate.

2.2. În acțiunile de luptă nespecifice războiului

Războiul, ca fenomen politic, economic și social, devine, din ce în ce mai mult, pus sub controlul comunității umane, al centrelor de putere, al organizațiilor și organismelor internaționale, al mediei și organismelor neguvernamentale, cel puțin până la un anumit grad de intensitate. Mai mult, omenirea este pe cale de a scoate războiul, ca fenomen politic, în afara legii, așa cum a făcut-o cu războiul de agresiune. Unii teoreticieni consideră războiul ca *sfârșit* al politicii, ca eșec al politicii, adică al dialogului și diplomației, și nu ca mijloc al ei, așa cum în considera Clausewitz. Este însă puțin probabil ca el

să dispară. În afara războiului, există însă o mulțime de alte acțiuni violente armate, care, pe măsură ce timpul trece, iar decalajele economice se adâncesc și pozițiile extreme și fundamentaliste cresc, se intensifică și se diversifică. Acțiunile nespecifice războiului vor evolua, probabil, pe mai multe paliere, dintre care cele mai importante ar putea fi următoarele:

- revolte violente care folosesc armament de foc, arme albe, mijloace improvizate;
- recrudescența crizelor de tot felul care ajung rapid în etapa de conflict armat;
- diferende religioase produse în general de intoleranța și agresivitatea entităților fundamentaliste;
- recrudescența diferendelor etnice în zonele de falie;
- dezvoltarea unor noi tipuri de acțiuni violente în spațiul crimei organizate, traficantilor și economiei subterane;
- apariția unor noi tipuri de violență cu mijloace ale biologiei și geneticii.

2.3. În cadrul terorismului

Pe măsură ce procesul de constituire și reconstituire a centrelor de putere se va accentua, iar reacțiile la globalizare se vor amplifica, acțiunile terorismului vor profita de aceste falii și se vor diversifica. Cel mai dinamic va rămâne, în continuare, terorismul practicat de rețelele fundamentaliste, îndeosebi de cele ale fundamentalismului islamic. Pentru următorii 5-10 ani, acest tip de fundamentalism, combinat cu reacțiile violente ale extremiștilor de tot felul, îndeosebi ale organizațiilor identitare din lumea arabă, va constitui, alături de pericolul nuclear, cea mai mare amenințare la adresa păcii și stabilității.

Acțiunile teroriste vor continua să fie surprinzătoare, diversificate, extrem de violente și inteligent concepute. Mijloacele folosite vor fi și ele dintre ce în ce mai perfecționate, pe măsură ce teroriștii pot avea acces la

tehnologia modernă, la cea a armelor de distrugere în masă și la cea informațională. Însă atacurile preferate vor rămâne tot cele cu bombă, cu explozivi performanți, cu arme de foc și, probabil, cu mijloace chimice și radiologice primitive. Procedurile teroriste vor evolua între atacurile sinucigașe – ceea ce demonstrează virulența și forța acestui tip de extremism și de fanatism –, și atacurile extrem de violente și de impresionante asupra unor instituții publice, instituții oficiale, mijloace de transport, porturi și aeroporturi, mari metropole, locuri aglomerate etc. Acțiunile teroriste se vor desfășura, în continuare, în mozaic, unele, concepute și dirijate de rețelele teroriste, altele, individuale, singulare sau ale unor grupuri zonale.

Terorismul va deveni din ce în ce mai puțin un fenomen intern, îndreptat împotriva ordinii de drept și a feluritelor instituții naționale. El se va transforma tot mai mult într-un fenomen transfrontalier, vizând îndeosebi Statele Unite ale Americii, țările vest-europene, aliații Statelor Unite, precum și Rusia, Japonia și India. Vor continua, desigur, și acțiunile teroriste din perimetrul Americii Latine, însă acestea sunt de un alt tip, dar tot în mozaic, au suporturi extrem de diferite, de la tot felul mișcări revoluționare și lovituri de stat, la cele ale rețelilor producătorilor și traficanților de droguri.

2.4. În războiul împotriva terorismului

Războiul împotriva terorismului – pentru țările și organismele internaționale care acceptă acest concept – va continua să se desfășoare pe multiple planuri, de la cele informaționale la cele ale luptei armate. Lupta armată împotriva terorismului va fi precedată, însoțită, susținută și urmată de acțiuni în plan informațional, politic, diplomatic, economic și social. Acțiunile propriu-zise vor avea ca obiectiv, pe de o parte, protecția omului individual, adică a persoanei, mediului,

societății, instituțiilor, infrastructurilor, statelor, alianțelor, organizațiilor și organismelor internaționale împotriva atacurilor teroriste și, pe de altă parte, prevenirea acestor atacuri, combaterea prin toate mijloacele a fenomenului terorist, distrugerea grupurilor, organizațiilor și rețelilor teroriste, concomitent cu eradicarea (soluționarea) cauzelor generatoare de terorism. În timp ce sistemele de informații, serviciile și forțele speciale vor căuta să descopere și să anihileze centrele vitale, nodurile de rețea, fief-urile rețelilor și organizațiilor teroriste, depozitele de armament ale acestora și a celorlalte elemente de infrastructură, coaliția antiteroristă va lovi puternic aceste elemente, pe măsură ce se descoperă, cu aviația strategică, cu sistemele de arme, folosind avantajele incontestabile ale Războiului bazat pe Rețea împotriva unui inamic difuz, care acționează prin surprindere, prin mijloace și proceduri asimetrice. Acțiunile de luptă împotriva terorismului vor fi, din ce în ce mai mult, punctiforme, flexibile, adaptabile situației

3. Un posibil model al acțiunilor de luptă viitoare

Modelarea acțiunilor de luptă viitoare depinde atât de natura și modul de manifestare a pericolelor și amenințărilor, cât și de mijloacele la dispoziție și modul în care se preconizează folosirea acestora. Modelul luptei armate nu poate fi decât unul flexibil, atât în ceea ce privește acțiunea, cât și reacția. Cu alte cuvinte, structurarea forțelor armate trebuie să se facă în așa fel încât, în orice moment, să poată fi constituite grupări de forțe care să acționeze sau să reacționeze adecvat. Comandamentele operaționale sunt constituite tocmai în această idee. În funcție de caracteristicile situației, ale teatrului în care se va interveni, ale scopurilor și obiectivelor fixate de conducerea politică, grupările alcătuite în vederea îndeplinirii misiunilor respective trebuie să acționeze imediat și eficient.

Primele trei structuri capabile să ducă astfel de acțiuni sunt: Forța de Răspuns a NATO, Forța de Reacție Rapidă Europeană și, în cadrul acesteia din urmă, cele 7-9 grupuri tactice de 1.500 de oameni fiecare. De asemenea, fiecare țară membră NATO dispune nu numai de forțe care vor acționa în cadrul structurilor amintite, ci și forțe proprii de reacție rapidă. Cu alte cuvinte, fără să renunțe la modalitățile de organizare tradiționale și specifice, armatele își adaptează structurile la noul spațiu de confruntare, care nu mai are ca prioritate războiul între state, ci războiul statelor, alianțelor, uniunilor de state, organizațiilor și organismelor internaționale împotriva terorismului și pentru descurajarea conflictelor.

3.1. Un nou tip de beligeranță. Caracteristici

Din analiza ultimelor războaie și conflicte militare, rezultă că, între principalele caracteristici ale luptei armate a viitorului, s-ar putea situa și următoarele:

CARACTERISTICI	BELIGERANȚI	
	NATO, lumea civilizată	Guerilă, terorism, război de falie, acțiuni criminale
Polarizarea tehnologică	Acțiuni precise, bazate pe dominanță informațională și tehnologică	Acțiuni violente, primitive, punctiforme, răzbunătoare
Intensitatea riposteii	Adecvarea gradului de intensitate a acțiunii (reacției) la situația existentă (proporționalitatea)	Acțiuni extreme, urmărindu-se distrugerea obiectivelor și realizarea unor pierderi cât mai mari de partea adversă
Scopuri și obiective	Prevenirea conflictelor armate, gestionarea crizelor, impunerea și menținerea păcii	Impunerea voinței prin forță, prin violență și șantaj sau prin crearea faptului

		împlinit
Legalitatea	Adaptarea acțiunilor la legile, obiceiurile și principiile războiului; perfecționarea acestor legi	Nu există limitări. Își asumă dreptul acțiunii și reacției pentru nimicirea sau distrugerea inamicului
Moralitatea	Nu acționează împotriva civililor, protejează ființa umană și respectă drepturile prizonierilor de război	Se iau ostatici, se atacă populația civilă, se folosește metoda faptului împlinit și cea a șantajului.
Protecția valorilor	Este un obiectiv prioritar	Distrugerea valorilor prin orice mijloace
Impunerea voinței	Se realizează prin crearea unor situații în care să se ajungă cât mai repede la dialog ⁸	Impunerea voinței se realizează prin forță, fapt împlinit, distrugerea de vieți omenești și prin șantaj

3.2. Spațiul luptei

Spre deosebire de spațiul strategic al acțiunii militare, care tinde să depășească teatrul de operații și, în anumite privințe, chiar să se globalizeze, spațiul luptei rămâne ancorat de un teatru de operații sau de o zonă de confruntare⁹. Lupta rămâne, din păcate, nu doar o acțiune tactică sau un sistem de acțiuni tactice în cadrul războiului, potrivit legilor și obiceiurilor acestuia. Ea a ajuns la îndemâna oricărui grup înarmat care, sfidând legile și obiceiurile războiului, acționează

⁸ Acest principiu nu este valabil în cazul acțiunilor armate împotriva rețelelor și organizațiilor teroriste. Cu astfel de forțe și structuri nu se realizează un dialog; asemenea rețele și structuri sunt pur și simplu distruse.

⁹ Transformarea unei astfel de zone într-un teatru de operații presupune intervenția organizată a unor forțe, potrivit unei decizii politice.

după bunul plac fie împotriva unor grupuri asemănătoare, fie împotriva forțelor militare legale ale unor state recunoscute internațional (Angola, Somalia). Desigur, majoritatea acțiunilor de luptă ale diferitelor grupuri și grupări politice, etnice, religioase sau de altă natură sunt ilegale. Ele există, totuși, și, ca atare, organizațiile și organismele internaționale de securitate trebuie să adopte o atitudine în fața acestei realități. Odată spațiul de confruntare extins, omenirea se află pusă în fața unui fapt împlinit extrem de grav, care trebuie fie acceptat, fie rezolvat. Chiar dacă luptele armate sunt din ce în ce mai numeroase și mai violente, comunitatea internațională nu poate rămâne indiferentă. Având în vedere această realitate, NATO, Uniunea Europeană, ca și structurile regionale de securitate și forțele de reacție rapidă adiacente, constituite pe continentul african, pe cel asiatic și chiar în lumea arabă, vizează crearea unui sistem care se să supravegheze, să gestioneze și să impună voința comunității internaționale asupra acestor spații în conflict sau generatoare de conflicte.

3.3. Victoria și înfrângerea. Cine pierde și cine câștigă

Lupta armată va avea, din ce în ce mai mult, același caracter predominant preventiv pe care îl are și îl va avea, în continuare, războiului viitorului și acțiunea militară întreprinsă de NATO sau de forțe militare sub egida ONU și altor organisme internaționale. Este însă foarte clar că modelul luptei armate a viitorului va fi dat de NATO, în relație directă cu Uniunea Europeană, cu centrele de putere, cu organizațiile și organismele internaționale, în procesul complex de gestionare a crizelor și conflictelor, de prevenire și combatere a amenințărilor asimetrice.

În această confruntare, NATO, UE, centrele de putere, organizațiile și organismele internaționale păstrează dominanța informațională și inițiativa strategică.

Lupta modernă se va desfășura, de către NATO, coaliții sau alte forțe (sub egida ONU) într-un spațiu în care se deține inițiativa strategică (exemplu: Afghanistan, Irak). „Americani arată că Occidentul poate să acționeze în același spațiu ca agresorii, cel al războiului, conservând avansul asupra manevrei.”¹⁰ Totuși, Donald Rumsfeld scrie, în *Le monde* din 9 februarie 2004, că, dacă va avea loc un nou 11 septembrie, SUA și Aliații nu vor dispune de mijloace suficiente pentru a se lansa într-o campanie. În afară de lovirea punctuală a inamicului, este nevoie de o campanie psihologică pentru a convinge populațiile musulmane că o astfel de luptă împotriva terorismului și fundamentalismului islamic este justificată. De unde rezultă o altă tendință extrem de interesantă, care schimbă și mai mult fizionomia acțiunii militare, și anume aceea că *lupta va fi totdeauna precedată și însoțită de o puternică acțiune mediatică și psihologică.*

Lupta nu mai aparține pur și simplu unității care o duce. Ea devine doar o acțiune dintr-un complex de acțiuni și măsuri în care sunt implicate țări, zone geografice, tradiții, alianțe, interese, deci, politici, doctrine și strategii. Franța și Marea Britanie, spre exemplu, au obiective politice și de securitate comune, precum și forțe și mijloace necesare pentru îndeplinirea lor (mijloace nucleare, forțe armate importante, rol activ în NATO, politică europeană de securitate și apărare comună). La summit-ul de la Londra din noiembrie 2003, s-a propus constituirea unor *grupuri tactice* de 1500 de oameni, în măsură să se desfășoare în 15 zile. La aceasta se adaugă constituirea, în 2004, a Agenției Europene de Apărare (capacități, armament R & D), eforturile comune pentru realizarea unor mijloace strategice sau tactice de mare importanță (portavioane, avioane de realimentare în zbor,

---

¹⁰ Jeran-Cristoph Bechon, *France-Amerique: un an apres*, în „Defense Nationale”, nr. 5/2005, p. 146.

avionul A 400 M, Meteor etc.)¹¹. În concepția britanicilor și francezilor, „natura conflictelor moderne reclamă un tratament multinațional”¹². De aceea, se consideră că este foarte important ca fiecare să știe și să înțeleagă ce are celălalt: cum sunt organizate forțele armate și cum operează ele, care sunt obiectivele în plan strategic și, pe această bază, să se convină asupra unor acțiuni comune. Forțele armate ale celor două țări au acționat în comun în Bosnia, Kosovo, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Afghanistan, Coasta de Fildeș, Congo și în multe alte locuri fierbinți de pe planetă.

Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA) are, la ora actuală, două mari obiective:

- să consolideze capacitățile militare europene, atât în beneficiul NATO, cât și în cazul în care Alianța nu este angajată;

- să permită UE să ia decizii de ordin militar și să asigure controlul operațiunilor de gestionare a crizelor.

Începând cu 2007, UE va avea posibilitatea să folosească 7-9 grupuri tactice¹³, fiecare cu un efectiv de 1.500 de oameni, care, așa cum se afirma mai sus, se pot desfășura în 15 zile. Aceste grupuri tactice acționează complementar cu Forța de Răspuns a NATO (NRF) și fac parte din Forța de Reacție Rapidă Europeană.

Aceste măsuri, diversificate, complementare și, în același timp, unitare, sunt extrem de importante, întrucât mediul

---

¹¹ Geoff Hoon, *L'entente cordiale: objectifs de défense communes*, în „Défense Nationale”, nr. 4/2004, p. 7. Antanta cordială franco-britanică a fost semnată la 8 aprilie 1904 și se referea mai ales la chestiuni coloniale.

¹² Geoff Hoon, *Ibidem*, p. 8.

¹³ Grupul tactic de 1500 luptători este un răspuns, la granița dintre strategie și tactică, la noile dimensiuni tactice ale acțiunii militare, la cerințele și exigențele luptei moderne, în spațiul european (și nu numai), la început de secol.

strategic, mai ales după atentatele din 11 martie 2004 de la Madrid, s-a dovedit a fi „bulversat și incert”¹⁴.

Orizonturile noii etape în procesul european sunt, deci, următoarele:

- adoptarea unui obiectiv global pentru 2010;
- punerea pe rol a Agenției Europene de Apărare;
- înființarea unei celule de planificare și conducere a operațiilor;
- materializarea, într-o formă sau alta, a posibilității statelor de a-și asuma obligații suplimentare;
- înființarea grupurilor tactice europene;
- crearea unui Colegiu European de Securitate și Apărare;
- crearea unei Uniuni Europene de Securitate și Apărare.

Europa se grupează în jurul unor mari obiective, iar spațiul luptei nu poate fi înțeles în afara acestora. Nu poate fi înțeles nici în afara componentei euro-atlantice, în care Statele Unite ale Americii joacă un rol deosebit de important.

Concluzii și propuneri

1. Problema tendințelor în lupta armată, în această etapă a reorganizării societății omenești, la mai bine de un deceniu după spargerea bipolarității, trebuie tratată din cel puțin patru perspective:

- cea NATO și UE;
- cea oferită și impusă de marile puteri și, în general, de centrele de putere;
- cea regională;
- cea configurată de acțiuni și reacții asimetrice.

2. Lupta modernă are din ce în ce mai mult un caracter integrat. Armatele se diferențiază din ce în ce mai puțin, în timp

---

¹⁴ Michele Alliot-Marie, *De l'Entente cordiale au partenariat stratégique*, în „Défense Nationale” nr. 4/2004, p. 15.

ce informația și sistemele de arme impun acțiuni în rețele virtuale, în care se creează condiționări și interdependențe complexe, în timp ce viteza de acțiune și cea de reacție cresc considerabil.

3. Între acțiunile ofensive și cele defensive, diferențele devin ne semnificative. Războiul bazat pe Rețea introduce sisteme noi de prevenție și de acțiune, care-l protejează pe luptător și fac să crească importanța ansamblului, a întregului, concomitent cu securizarea părților. Astfel, în fața luptătorului, se află cel puțin trei categorii de scuturi: cel al informației, dat de imaginea în timp real a spațiului luptei oferit de grila senzorilor și sistemelor informaționale; cel al focului, dat de acțiunea aviației strategice, rachetelor de croazieră și sistemelor de arme „inteligente“ și cel nemijlocit, dat de sistemele de protecție directă (blindaj, veste antiglonț, sisteme de avertizare și de prevenire etc.).

4. Acțiunea de luptă eroică, generată de spiritul națiunilor, de luptătorii armatelor naționale, cedează locul acțiunii profesionale, precis orientate, adesea punctiformă sau care vizează centrele vitale ale inamicului. În aceste condiții, crește rolul armatelor profesionale și al sistemelor de arme, care ridică acțiunea de luptă, componentă a tacticii, la rangul de *acțiune cu implicații strategice și politice. Decizia politică se implică din ce în ce mai mult în spațiul luptei, ecartul dintre strategie și tactică diminuându-se semnificativ.*

5. Se face încă distincție între *lupta modernă*, care este specifică războiului în rețea și dusă de armatele profesionalizate și înalt tehnologizate și *riposta (acțiunea) asimetrică*, specifică terorismului, guerilei și altor forme de confruntare armată, folosite de formațiuni care nu dispun decât accidental de tehnologii înalte. Totuși, posibilitatea accesului la tehnologii ale armelor de distrugere în masă, la rezultate ale cercetării științifice în domeniul chimiei, fizicii nucleare, biologiei și geneticii creează premisa ca astfel de mijloace să fie folosite de

grupări și rețele teroriste, de entități extremiste și de alte forțe care se opun procesului de globalizare și tipurilor de progres definite și puse în operă de societățile democratice. Este posibil ca lupta să devină din ce în ce mai mult un *sistem de acțiuni în mozaic* desfășurate de aceste entități predominant teroriste, greu de prevăzut, identificat, localizat și de controlat, iar reacția imediată și acțiunea preventivă să se înscrie în noi forme și proceduri generate în parametrii ripostei adecvate.

6. Apropiindu-se foarte mult de nivelul strategic și, fiind, uneori, condiționată direct de decizia politică, lupta armată este impregnată cu tot mai multe elemente specifice strategiei, îndeosebi strategiilor indirecte. Între acestea, se situează dominarea informațională, acțiunea mediatică, cea psihologică și cea informațională, inducerea în eroare, înșelarea și manipularea. *Manipularea*¹⁵, în afară de formele și funcțiile sale cunoscute, se infiltrează din ce în ce mai mult în spațiul nemijlocit al luptei, devenind o componentă a acesteia. Asistăm, astfel, la o întoarcere la arta militară a Antichității timpurii, ilustrată de Sun Tzî în celebrul său studiu, *Arta războiului*, care ridică înșelăciunea la rangul de strategie, de artă a războiului. Important este nu să distrugi, ci să câștigi, dacă se poate, fără luptă, adică fără pierderi materiale și de vieți omenești.

7. În această viziune a spațiului de luptă complex, pregătirea luptătorilor, a subunităților, unităților și marilor unități nu se mai face doar în virtutea cerințelor apărării, ofensivei, luptei de întâlnire, urmăririi și retragerii, ci în raport de *cerințele esențiale ale misiunii*, care sunt diferite de la o acțiune la alta, de la un teatru de operații la altul. Războiul nu se mai duce, azi, doar cu armate care se situează față, pe poziții de apărare sau pe baze de plecare la ofensivă, în față, ci și în

---

¹⁵ General conf. univ. dr. Mircea Mureșan, colonel dr. Petre Duțu, ing. Dorel Dumitraș, *Manipularea oamenilor*, Editura Imprimeriei Naționale, București, 2004.

numeroase alte condiții, unele dintre ele total diferite de cele din epocile anterioare, pentru care se cer găsite acțiuni și proceduri adecvate. Luptătorul începutului secolului al XXI-lea trebuie să aibă o formație de bază, care se constituie într-un suport pentru o mulțime de alte pregătiri specifice, și o disponibilitate sporită pentru o pregătire operativă, adecvată cerințelor misiunii. Or un astfel de luptător nu poate fi decât profesionist.

8. Date fiind noile dimensiuni ale spațiului luptei și noua configurație a pregătirii luptătorilor și unităților, este necesar ca noile coordonate ale procesului pregătirii pentru luptă și pentru îndeplinirea altor misiuni să fie studiate și experimentate în procesul de învățământ, la aplicații și exerciții, astfel încât să se poată elabora un model general al luptătorului primelor decenii ale secolului și modele specifice pentru diferite misiuni și acțiuni.

Încheiere

Deși esența războiului nu s-a schimbat, formele și procedurile acțiunii militare, inclusiv cele ale luptei armate, au evoluat, în funcție de caracteristicile mediului strategic de securitate, de forțe, mijloace, sisteme de arme, politici și strategii. La început de secol, se manifestă cu claritate tendința ca lupta armată și acțiunea militară, în general, să fie puse în slujba amplului proces de menținere a păcii, de gestionare a crizelor și conflictelor, chiar dacă, la polul opus, are loc o recrudescență a pericolelor și amenințărilor asimetrice și a conflictelor regionale. Lupta armată se transformă treptat, dintr-o confruntare pe viață și pe moarte într-un teatru de operații, într-o modalitate de a impune respectarea unor decizii internaționale, de a opri războiul și conflictele armate de proporții, de a distruge organizațiile și rețelele teroriste, de a proteja ființa umană, mediul și valorile societății omenești. La

polul opus, lupta armată înseamnă o negare a acestor valori. Viitorul conflictelor se va desfășura în jurul acestei dihotomii. Dar tendința cea mai clară este aceea de a transforma lupta armată în ultima soluție pentru a preveni escaladarea violenței. Din acest motiv, ea se va situa la granița dintre strategie și tactică, depinzând în ce în ce mai mult și, adesea, în mod direct, de o decizie politică responsabilă.

Bibliografie

1. Guvernul României, *Carta Albă a Securității și Apărării Naționale*, București 2004.
2. *Strategia militară a României*, 2004.
3. <http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-096f.htm>, *Communiqué du Sommet d'Istanbul*. publicat de șefii de state și de guverne participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord de la Istanbul din 28 iunie 2004.
4. John Arquilla, David Ronfeldt, *Networks and Netwar*, RAND, Los Angeles, 2001.
5. General dr. Mihail Popescu, general locotenent (r) dr. Valentin Arsenie, general de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, *Arta militară de-a lungul milenilor*, Centrul Tehnic Editorial al Armatei, volumul 2, București, 2004.
6. cssas.unap.ro, *Principii ale războiului și luptei armate. Realități și tendințe*, București, 2003.
7. Iosif Armaș, Cornel Purcărea, Paul Dănuț Duță, *Acțiunea militară la granița dintre milenii*, Editura militară, București, 2001.
8. General de brigadă Mihai Floca, *Forțele de elită*, Editura Militară, București, 2002.
9. Colonel dr. Constantin Onișor, *Teoria strategiei militare*, Editura AISM, București, 1999

10. Gérard Chaliand, *Anthologie mondiale de la stratégie des origines au nucléaire*, Editions Robert Laffont, S.A., Paris, 1990.
11. John Shalikashvili, *Joint Vizion 2010 (JV 2010)*, 1996.
12. www.lalibre.be/article.phtml?id=11&subid=118&art_id=109091 - 50k, *Mythes et réalités du combat urbain*, 23/03/2003
13. Jeran-Cristoph Bechon, *France-Amerique: un an apres*, în „Defense Nationale“, nr. 5/2005, p. 146.
14. Geoff Hoon, *L'entente cordiale: objectifs de défense communes*, în „Defense Nationale“, nr. 4/2004.
15. Michele Alliot-Marie, *De l'Entente corediale au partenariat stratégique*, în „Defense Nationale“ nr. 4/2004.
16. General conf. univ. dr. Mircea Mureșan, colonel dr. Petre Duțu, ing. Dorel Dumitraș, *Manipularea oamenilor*, Editura Imprimeriei Naționale, București, 2004.
17. http://www.strategic-road.com/intellig/infostrategie/pub/information_valeurs_menaces_txt.htm, François-Bernard Huyghe, *Information, valeurs, menaces*
18. Alain de Neve (UCL) și Joseph Henrotin (ULB), membrii ai Rețelei Multidisciplinare de Studii Strategice, RMSS, *Mythes et réalités du combat urbain*
19. http://www.lalibre.be/article.phtml?id=11&subid=118&art_id=158795, Alain de Neve, André Dumoulin, Joseph Henrotin, Raphaël Mathieu, Nikolaos Raptopoulos, Tanguy Struye de Swielande și Christophe Wasinski, *Opinion – International, Irak, un an apres: les strateges revoient les copies*
20. <http://www.iss-eu.org/chaillot/chai06f.html>, René Van Beveren, *Cooperation militaire: quelle structure pour l'avenir ?*, în „Cahier de Chaillot 6“